

USTAWA
z dnia 2005r.
o dostępie do pomocy prawnej

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady i tryb świadczenia przez państwo, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pomocy prawnej gwarantowanej osobom fizycznym, które ze względu na sytuację majątkową lub osobistą nie mogą samodzielnie bronić swoich ustawowych praw lub interesów.

Art. 2. Pomoc prawna gwarantowana osobom fizycznym przez państwo, zwana dalej „pomocą prawną”, obejmuje:

- 1) podstawową pomoc prawną;
- 2) kwalifikowaną pomoc prawną.

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) podstawowa pomoc prawna – informacje o obowiązującym stanie prawnym, w tym o ustawach i innych aktach normatywnych, o prawach i obowiązkach oraz o sposobie i podmiocie właściwym do załatwienia danej sprawy, a także opracowanie projektów dokumentów prawnych;
- 2) kwalifikowana pomoc prawna – reprezentowanie osób fizycznych w sprawach dotyczących ich praw, interesów lub obowiązków, które mają być lub są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) dokument prawny – pismo mające na celu zainicjowanie postępowania, o którym mowa pkt 2, lub związane z jego tokiem, a także pismo dotyczące kwestii prawnej nie związanej z takim postępowaniem oraz pismo w sprawach dotyczących życia codziennego, w szczególności spraw mieszkaniowych, w zakresie prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia zdrowotnego albo korzystania z usług komunalnych;
- 4) państwo członkowskie Unii Europejskiej – każde państwo członkowskie Unii Europejskiej z wyłączeniem Królestwa Danii.

Rozdział 2

Warunki udzielania pomocy prawnej

Art. 4. Jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej, pomoc prawna może być udzielona:

- 1) osobom posiadającym obywatelstwo polskie, mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którzy uzyskali zezwolenie na pobyt
- 3) innym cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. Nr 128, poz. 1175 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 179, poz. 1842), zgody na pobyt tolerowany lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy.

Art. 5. 1. Pomoc prawna może być udzielona osobie wymienionej w art. 4 w przypadku, gdy jej dochód nie przekracza kryteriów dochodowych określonych w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 i Nr 99, poz. 1001).

2. Pomoc prawna może być udzielona także osobie, która nie spełnia lub nie może wykazać spełnienia warunku określonego w ust.1, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności nie jest ona w stanie ponieść kosztów pomocy prawnej.

3. Spełnienie warunku, o którym mowa w ust. 1 potwierdza, na wniosek osoby zainteresowanej, właściwy ośrodek pomocy społecznej w formie zaświadczenia.

Art. 6 . Pomocy prawnej udziela się w szczególności wtedy, gdy zachodzi potrzeba:

- 1) uzyskania informacji lub porady prawnej w sprawach dotyczących życia codziennego, w tym w sprawach mieszkaniowych, w zakresie prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia zdrowotnego albo korzystania z usług komunalnych;

- 2) uzyskania informacji lub porady prawnej w sprawach dotyczących praw lub obowiązków, podmiotu właściwego do załatwienia danej sprawy oraz sporządzenia projektu dokumentu prawnego;
- 3) uzyskania informacji lub porady prawnej w sprawie niezwiązanej z postępowaniem, o którym mowa w art. 3 pkt 2, oraz o sposobie jej załatwienia, w szczególności w drodze mediacji lub innego polubownego jej rozstrzygnięcia, a także sporządzenia projektu dokumentu prawnego w tej sprawie;
- 4) uzyskania przez pokrzywdzonego przestępstwem informacji lub porady prawnej, w tym w zakresie sporządzenia projektu dokumentu prawnego, zapoznania się z uprawnieniami i obowiązkami w postępowaniu karnym lub zainicjowania postępowania mającego na celu naprawienie szkody;
- 5) udzielenia pomocy prawnej w przypadkach nagłych, w szczególności osobie zatrzymanej lub cudzoziemcowi ubiegającemu się o nadanie statusu uchodźcy;
- 6) zapewnienia porady prawnej i reprezentacji w sprawach, które mają być lub są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 7. Pomocy prawnej nie udziela się, jeżeli:

- 1) organ pomocy społecznej ustali, że majątek osoby ubiegającej się o pomoc prawną pozwala na poniesienie kosztów odpłatnej pomocy prawnej;
- 2) w stopniu oczywistym nie zachodzi potrzeba udzielenia pomocy prawnej;
- 3) pomoc prawna ma dotyczyć:
 - a) sporządzenia umowy, z wyjątkiem umów zmierzających do ugodowego załatwienia sprawy,
 - b) warunków uzyskania kredytu lub pożyczki udzielonej przez bank lub inną instytucję finansową,
 - c) skargi konstytucyjnej,
 - d) warunków lub zasad prowadzenia działalności gospodarczej,
 - e) powstania lub działalności instytucji społecznej, w szczególności fundacji, stowarzyszenia albo innej organizacji pozarządowej,
 - f) spraw podatkowych i celnych.

Rozdział 3

Organizacja pomocy prawnej

Art. 8. 1. W celu realizacji zadań, o których mowa w art. 2, tworzy się:

- 1) Krajowe Centrum Pomocy Prawnej, zwane dalej „Krajowym Centrum”;
- 2) Biura Pomocy Prawnej;
- 3) Radę Koordynacyjną Pomocy Prawnej.

2. Krajowe Centrum i Biura Pomocy Prawnej są państwowymi jednostkami budżetowymi finansowanymi z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Sprawiedliwości, prowadzącymi gospodarkę finansową na zasadach określonych w odrębnych przepisach dla państwowych jednostek budżetowych.

Art. 9. 1. Siedzibą Krajowego Centrum jest Warszawa.

2. Krajowe Centrum jest jednostką organizacyjną podległą Ministrowi Sprawiedliwości.

3. Do zakresu działania Krajowego Centrum należy:

- 1) organizacja udzielania pomocy prawnej;
- 2) kontrola wdrażania ustawy;
- 3) wydawanie zaleceń w celu zapewnienia jednolitej realizacji ustawy;
- 4) współpraca z samorządami zawodów prawniczych dla zapewnienia stałej obsługi ludności w zakresie pomocy prawnej;
- 5) przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości propozycji nowych rozwiązań organizacyjnych oraz rocznych sprawozdań z działalności Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej w zakresie udzielonej pomocy prawnej;
- 6) monitorowanie pomocy prawnej udzielanej w sprawach indywidualnych;
- 7) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie.

Art. 10. 1. Organem Krajowego Centrum jest Dyrektor Krajowego Centrum, zwany dalej „Dyrektorem Centrum”.

2. Dyrektor Centrum kieruje Krajowym Centrum i reprezentuje je na zewnątrz.

3. Dyrektora Centrum powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej.

Art. 11.1. Krajowe Centrum prowadzi gospodarkę finansową na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych dla jednostek budżetowych.

2. Środkami budżetu państwa przeznaczonymi na finansowanie pomocy prawnej przewidzianej niniejszą ustawą dysponuje Dyrektor Centrum.

Art. 12. 1. Dyrektor Centrum kieruje Krajowym Centrum przy pomocy zastępcy, którego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości, na wniosek Dyrektora Centrum.

2. Do zadań Dyrektora Centrum należy:

- 1) sprawowanie bezpośredniego nadzoru nad Biurami Pomocy Prawnej;
- 2) rozpatrywanie odwołań od decyzji Kierownika Biura Pomocy Prawnej w przedmiocie udzielenia lub cofnięcia przyznanej pomocy prawnej;
- 3) wykonywanie czynności ze stosunku pracy wobec osób zatrudnionych w Krajowym Centrum;
- 4) ustalanie, w regulaminie organizacyjnym Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej, ich szczegółowej organizacji i struktury;
- 5) wykonywanie innych czynności przewidzianych w obowiązujących przepisach dla kierownika urzędu;
- 6) sporządzanie i przedstawianie Radzie Koordynacyjnej Pomocy Prawnej do zaopiniowania rocznych sprawozdań z działalności Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej, o których mowa w art. 9 ust.3 pkt 5;
- 7) ustalenie szczegółowego zakresu zadań zastępcy Dyrektora Krajowego Centrum;
- 8) zlecanie dyrektorom Biur Pomocy Prawnej innych zadań z zakresu pomocy prawnej;
- 9) realizowanie innych zadań określonych przez Ministra Sprawiedliwości, związanych ze świadczeniem pomocy prawnej.

Art. 13. 1. Biura Pomocy Prawnej tworzy się w miejscowościach będących siedzibami sądów okręgowych.

2. Ze względu na zwiększone potrzeby w zakresie udzielania pomocy prawnej oraz konieczność zapewnienia rzeczywistego dostępu do pomocy prawnej Biura Pomocy Prawnej mogą być tworzone także w miastach będących siedzibami sądów rejonowych.

3. Biura Pomocy Prawnej tworzy i znosi, w drodze rozporządzenia, Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej.

Art. 14. Do zakresu działania Biura Pomocy Prawnej należy:

- 1) organizowanie i udzielanie pomocy prawnej określonej w ustawie;
- 2) współpraca z samorządami zawodów prawniczych dla zapewnienia stałej obsługi ludności w zakresie pomocy prawnej, w tym świadczenia pomocy prawnej w trybie niecierpiącym zwłoki;
- 3) współpraca z organami pomocy społecznej i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się udzielaniem pomocy prawnej.

Art. 15. 1. Biura Pomocy Prawnej są jednostkami organizacyjnymi podległymi Dyrektorowi Centrum.

2. Organem Biura Pomocy Prawnej jest Kierownik Biura Pomocy Prawnej, zwany dalej „Kierownikiem Biura”.

3. Kierownik Biura powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości na wniosek Dyrektora Centrum.

4. Kierownik Biura kieruje Biurem Pomocy Prawnej i reprezentuje je na zewnątrz.

5. Kierownik Biura kieruje Biurem Pomocy Prawnej przy pomocy zastępcy, którego powołuje i odwołuje, na wniosek Kierownika Biura, Dyrektor Centrum.

Art. 16. Do zadań Kierownika Biura należy:

- 1) wydawanie decyzji w przedmiocie przyznania lub cofnięcia przyznanej pomocy prawnej;
- 2) wykonywanie czynności ze stosunków pracy wobec osób zatrudnionych w Biurze Pomocy Prawnej;
- 3) wykonywanie innych czynności przewidzianych w obowiązujących przepisach dla kierownika urzędu;
- 4) sporządzanie i przedstawianie Dyrektorowi Centrum rocznych sprawozdań z działalności Biura Pomocy Prawnej;
- 5) ustalenie szczegółowego zakresu zadań zastępcy Kierownika Biura;
- 6) realizowanie innych zadań wyznaczonych przez Dyrektora Centrum z zakresu świadczenia pomocy prawnej.

Art. 17. 1. Rada Koordynacyjna Pomocy Prawnej, zwana dalej „Radą”, jest organem doradczym Ministra Sprawiedliwości.

2. Do zakresu działania Rady należy:

- 1) zgłaszanie Ministrowi Sprawiedliwości propozycji w zakresie polityki udzielania pomocy prawnej;
- 2) przygotowywanie opinii i propozycji w zakresie tworzenia i znoszenia Biur Pomocy Prawnej;
- 3) analiza pracy Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej;
- 4) opiniowanie kandydata do pełnienia funkcji Dyrektora Centrum;
- 5) opiniowanie rocznych sprawozdań z działalności Krajowego Centrum i Biur Pomocy Prawnej, przedstawianych przez Dyrektora Centrum na podstawie art. 12 ust. 2 pkt 6;

- 6) wyrażanie opinii w przedmiocie projektów aktów prawnych lub kierunków polityki Rady Ministrów w zakresie udzielania pomocy prawnej;
- 7) wyrażanie opinii w innych sprawach z zakresu udzielania pomocy prawnej.

Art. 18. 1. W skład Rady wchodzi osoby powołane spośród kandydatów wskazanych przez:

- 1) Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Radę Radców Prawnych;
- 2) organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 3) ogólnopolskie organizacje jednostek samorządu terytorialnego reprezentowane w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;
- 4) Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw polityki społecznej oraz ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

2. Członków Rady powołuje Minister Sprawiedliwości.

3. Członek Rady może zostać odwołany przez Ministra Sprawiedliwości:

- 1) na wniosek organu lub organizacji, które zgłosiły jego kandydaturę na członka Rady;
- 2) z inicjatywy Ministra Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii organu lub organizacji, które zgłosiły jego kandydaturę na członka Rady.

4. W posiedzeniach Rady może uczestniczyć przedstawiciel organu, organizacji lub instytucji niebędący członkiem Rady, zaproszony przez Radę do współpracy w określonej sprawie.

5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, organizację oraz tryb działania Rady, a także warunki uczestnictwa w posiedzeniach Rady przedstawicieli organów, organizacji i instytucji niereprezentowanych w Radzie, mając na względzie potrzebę zapewnienia właściwej koordynacji działań z zakresu pomocy prawnej.

6. Na wniosek członków Rady zamieszkałych poza miejscem obrad Rady, koszty przejazdów na posiedzenia Rady środkami transportu zbiorowego są refundowane przez Ministra Sprawiedliwości ze środków Ministerstwa Sprawiedliwości, w wysokości i na zasadach określonych w przepisach odrębnych dla pracowników zatrudnionych w państwowych lub samorządowych jednostkach sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

Art. 19. 1. Naczelna Rada Adwokacka oraz Krajowa Rada Radców Prawnych prowadzą i przekazują Dyrektorowi Centrum co najmniej raz w roku, nie później niż do dnia 31 stycznia, aktualne listy odpowiednio adwokatów i radców prawnych, którzy wyrazili zgodę na

udzielanie kwalifikowanej pomocy prawnej na podstawie niniejszej ustawy a także aplikantów adwokackich i radcowskich, którzy wyrazili gotowość udzielania podstawowej pomocy prawnej na zasadach określonych w art. 30 ust. 2.

2. Listy o których mowa w ust. 1 powinny zawierać:

- 1) imię i nazwisko, odpowiednio, adwokata, radcy prawnego, aplikanta;
- 2) adres kancelarii albo zespołu;
- 3) określenie specjalizacji w danej dziedzinie prawa;
- 4) informacje o gotowości udzielania pomocy prawnej w przypadkach w określonych w art. 29 ust. 2 i 3.

3. Naczelna Rada Adwokacka oraz Krajowa Rada Radców Prawnych niezwłocznie zawiadamia Dyrektora Centrum o każdej zmianie na listach, o których mowa w ust. 1.

Rozdział 4

Pracownicy pomocy prawnej

Art. 20. 1. W Krajowym Centrum oraz w Biurach Pomocy Prawnej mogą być zatrudnieni radcowie prawni, pracownicy pomocy prawnej oraz pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi.

2. Pracownikiem pomocy prawnej może być osoba, która :

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) nie była karana za umyślne przestępstwo, przestępstwo skarbowe lub nieumyślne przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu;
- 3) ukończyła wyższe studia prawnicze lub administracyjne w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra;
- 4) nie została uznana za trwale niezdolną do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

3. Do pełnienia funkcji Dyrektora Centrum i Kierownika Biura oraz ich zastępców może być powołana osoba, które spełnia wymogi określone w ust. 2 oraz:

- 1) ma uprawnienia radcy prawnego, adwokata lub notariusza i wykonywała ten zawód przez co najmniej 3 lata, lub
- 2) zajmowała stanowisko sędziego sądu powszechnego, wojskowego lub administracyjnego albo stanowisko prokuratora, lub
- 3) przez co najmniej 3 lata zajmowała stanowisko asesora sądowego lub prokuratorskiego, lub
- 4) przez co najmniej 5 lat pracowała w instytucji publicznej na stanowisku związanym ze stosowaniem lub tworzeniem prawa.

Art. 21. Pracownicy pomocy prawnej nie mogą prowadzić działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu pomocy prawnej.

Art. 22. 1. Wynagrodzenie osób, o których mowa w art. 20 ust. 1, składa się z wynagrodzenia zasadniczego, dodatku za wieloletnią pracę oraz dodatku funkcyjnego w razie powierzenia funkcji w Biurze Pomocy Prawnej lub Krajowym Centrum.

2. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, warunki wynagrodzenia za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla osób zatrudnionych w Krajowym Centrum oraz w Biurach Pomocy Prawnej.

3. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 2, powinno w szczególności określać:

- 1) kwoty wynagrodzenia zasadniczego;
- 2) inne, poza wynagrodzeniem zasadniczym, składniki wynagrodzenia, uzasadnione zwłaszcza pełnioną funkcją, rodzajem wykonywanej pracy oraz kwalifikacjami zawodowymi pracowników.

4. Do osób zatrudnionych w Krajowym Centrum oraz Biurach Pomocy Prawnej w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz. U. Nr 162, poz. 1125, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070 oraz z 2003 r. Nr 228, poz. 2256).

Rozdział 5

Tryb udzielania pomocy prawnej

Art. 23. 1. Pomoc prawna jest udzielana na pisemny wniosek osoby, o której mowa w art. 5.

1. Wniosek o udzielenie pomocy prawnej wnosi się do Biura Pomocy Prawnej.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać w szczególności:
 - 1) imię, nazwisko i obywatelstwo osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej;
 - 2) wskazanie miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby;
 - 3) adres dla doręczeń;
 - 4) określenie przedmiotu wnioskowanej pomocy prawnej, w miarę potrzeby z uzasadnieniem;

- 5) dane dotyczące jej sytuacji majątkowej oraz osób, z którymi prowadzi wspólne gospodarstwo domowe;
- 6) wskazanie okoliczności, o których mowa w art. 5 ust. 2;
- 7) podpis osoby ubiegającej się o udzielenie pomocy prawnej lub osoby uprawnionej do jej reprezentowania.

4. W przypadku nieporadności osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy prawnej lub niemożności osobistego sporządzenia wniosku, wniosek ten sporządza pracownik pomocy prawnej na podstawie informacji przedstawionych przez tę osobę.

5. Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy prawnej dołącza do wniosku zaświadczenie wydane przez ośrodek pomocy społecznej, potwierdzające spełnienie warunków określonych w art. 5 ust. 1.

6. Obowiązek dołączenia zaświadczenia nie dotyczy osoby, o której mowa w art. 5 ust. 2.

7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób udostępnienia urzędowego formularza wniosku o przyznanie pomocy prawnej, o którym mowa w ust. 1, kierując się wymaganiami przewidzianymi w odrębnych przepisach dla wniosków o przyznanie prawa pomocy, potrzebą zawarcia w nich odpowiednich pouczeń ułatwiających wypełnienie wniosku i koniecznością zapewnienia ich dostępności osobom zainteresowanym.

Art. 24. Rozpoznanie wniosku następuje niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia jego wniesienia.

Art. 25.1. Przyznanie pomocy prawnej oraz odmowa jej przyznania następuje w drodze decyzji administracyjnej.

2. Decyzja o przyznaniu pomocy prawnej określa rodzaj przyznanej pomocy prawnej.

3. Decyzja o przyznaniu pomocy prawnej traci ważność po upływie 6 miesięcy od daty jej wydania.

Art. 26. 1. Rozpoznanie odwołania od decyzji, o której mowa w art. 25 ust. 1, powinno nastąpić w terminie nie dłuższym niż 14 dni.

2. Termin do wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego wynosi 14 dni od dnia doręczenia decyzji.

3. Rozpatrzenie skargi przez wojewódzki sąd administracyjny powinno nastąpić w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące.

Art. 27. 1. Osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, jest obowiązana zawiadomić Biuro Pomocy Prawnej o zmianie okoliczności stanowiących podstawę przyznania pomocy prawnej.

2. Przyznaną kwalifikowaną pomoc prawną można cofnąć, jeżeli okaże się, że okoliczności, na podstawie których przyznano pomoc prawną, przestały istnieć.

3. Przyznaną kwalifikowaną pomoc prawną cofa się, jeśli okaże się, że okoliczności, na podstawie których przyznano pomoc prawną, nie istniały.

4. Cofnięcie przyznanej pomocy prawnej następuje w formie, o której mowa w art. 25 ust. 1.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, osoba, której udzielono pomocy prawnej, jest obowiązana do zwrotu kosztów tej pomocy.

6. Obowiązek zwrotu kosztów udzielonej pomocy prawnej oraz ich wysokość określa decyzja, której mowa w ust. 4. Przy ustalaniu wysokości kosztów udzielonej pomocy prawnej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ponoszonych przez Skarb Państwa.

Art. 28. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do postępowania w sprawach określonych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania administracyjnego oraz przepisy o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Rozdział 6

Podstawowa i kwalifikowana pomoc prawna

Art. 29. 1. Termin udzielenia pomocy prawnej wskazuje Biuro Pomocy Prawnej przy uwzględnieniu daty wydania decyzji i okoliczności zawartych we wniosku. Termin ten nie powinien być dłuższy niż 30 dni od dnia wydania decyzji o przyznaniu pomocy prawnej.

2. W sprawach wymagających pilnego udzielenia pomocy prawnej określa się możliwie krótki termin, o którym mowa w ust. 1, stosownie do okoliczności sprawy.

3. W przypadku określonym w art. 245 § 1 Kodeksu postępowania karnego termin udzielenia pomocy prawnej osobie zatrzymanej ustala się i określa w trybie niecierpiącym zwłoki.

Art. 30. 1. Podstawowej pomocy prawnej udzielają radcowie prawni i pracownicy pomocy prawnej, zatrudnieni w Biurze Pomocy Prawnej.

2. Podstawowa pomoc prawna może być także udzielona, na zasadzie dobrowolności i nieodpłatności przez aplikantów adwokackich i radcowskich, pod nadzorem osoby wymienionej w ust. 1.

Art. 31. 1. Kwalifikowanej pomocy prawnej udzielają, w formie właściwej dla danego postępowania, osoby uprawnione do udzielania pomocy prawnej na podstawie przepisów o adwokaturze lub o radcach prawnych.

2. W przypadku przyznania kwalifikowanej pomocy prawnej, Biuro Pomocy Prawnej wyznacza osobę, która udzieli tej pomocy, spośród adwokatów lub radców prawnych wpisanych na listy przekazane przez Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Izbę Radców Prawnych w trybie określonym w art. 19.

3. Wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego przez Biuro Pomocy Prawnej jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa do podjęcia czynności w sprawie określonej we wniosku.

4. Osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, może wystąpić do Kierownika Biura o zmianę ustanowionego pełnomocnika, wskazując okoliczności uzasadniające potrzebę wyznaczenia innej osoby do udzielenia kwalifikowanej pomocy prawnej.

5. Zmiana osoby wyznaczonej do udzielenia kwalifikowanej pomocy prawnej może nastąpić także w przypadku wystąpienia okoliczności określonych w przepisach o adwokaturze oraz o radcach prawnych.

Art. 32. 1. Koszty udzielonej pomocy prawnej pokrywa Skarb Państwa.

2. Przy ustalaniu kosztów kwalifikowanej pomocy prawnej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ponoszonych przez Skarb Państwa.

Rozdział 7

Przepisy końcowe

Art. 33.1. Niniejsza ustawa nie narusza przepisów innych ustaw regulujących udzielanie pomocy prawnej osobom fizycznym ani nie ogranicza uprawnień innych podmiotów świadczących taką pomoc prawną na podstawie odrębnych przepisów.

2. Instytucji lub organizacji społecznej, której podstawowym zadaniem lub celem statutowym jest udzielanie pomocy prawnej osobom fizycznym w zakresie określonym w art.6, może być przyznana dotacja z budżetu państwa bezpośrednio na realizację tego zadania lub celu.

Art. 34. 1. Do dnia 30 maja 2006 r. Minister Sprawiedliwości utworzy Biura Pomocy Prawnej w co najmniej dziesięciu miastach będących siedzibami sądów okręgowych.

2. Do dnia 30 czerwca 2007 r. Minister Sprawiedliwości utworzy Biura Pomocy Prawnej w kolejnych dziesięciu miastach będących siedzibami sądów okręgowych.

3. Pozostałe Biura Pomocy Prawnej Minister Sprawiedliwości utworzy do dnia 31 grudnia 2008 r.

Art. 35. Ustawa wchodzi w życie z dniem 30 maja 2006 r., z wyjątkiem przepisów art. 8–22, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2006 roku.

UZASADNIENIE

Świadczenia ze strony Państwa dla zapewnienia dostępu do pomocy prawnej dla osób niezamożnych w warunkach znacznego wzrostu zapotrzebowania społeczeństwa na pomoc prawną wymagają rozszerzenia.

Konieczność zapewnienia tych świadczeń jest związana także ze zobowiązaniami międzynarodowymi Polski, w szczególności zaś z obowiązkiem zagwarantowania prawa do sądu, wynikającym z art. 6 ust. 2 pkt c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, potwierdzonym także w art. 47 ust. 1 Karty Podstawowych Praw Unii Europejskiej.

Należy także mieć na uwadze regulację przyjętą w art. 47 ust. 3 Karty Podstawowych Praw i Wolności Unii Europejskiej, który nakłada na państwa członkowskie Unii Europejskiej obowiązek zapewnienia dostępu do pomocy prawnej osobom

nieposiadającym wystarczających środków, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Wraz ze wzrostem stopnia złożoności obowiązującego systemu prawa, model pełnomocników „z urzędu” staje się coraz bardziej niewystarczający do zaspokojenia społecznego zapotrzebowania na nieodpłatną pomoc prawną.

Obowiązujące przepisy postępowania cywilnego, karnego i administracyjnego przewidują instytucję nieodpłatnej pomocy prawnej w procesie sądowym, tzw. pomocy prawnej z urzędu. Polega ona na tym, że sąd może ustanowić pełnomocnika (obrońcę) z urzędu dla strony czy oskarżonego, którzy nie dysponują środkami finansowymi na opłacenie zastępstwa prawnego.

Rozwiązania funkcjonujące obecnie w tej dziedzinie są nieadekwatne do potrzeb. Poszczególne aspekty tej problematyki, w rozproszonej formie, reguluje wiele aktów prawnych. Obowiązujące regulacje nie przewidują istnienia odrębnej instytucji zajmującej się wyłącznie udzielaniem opłacanej przez państwo pomocy prawnej.

Przede wszystkim zaś nie została uregulowana i ujęta w odpowiednie ramy organizacyjne pozaprocesowa pomoc prawna świadczona osobom najuboższym (nieodpłatne porady prawne, pisanie pism i inne). Działalność w tym zakresie prowadzą niektóre instytucje i organizacje pozarządowe, np. uniwersyteckie poradnie prawne, związki zawodowe oraz organizacje kombatanckie. Jest to jednak działalność daleko niewystarczająca i nie zaspokaja potrzeb w tym przedmiocie.

Dlatego konieczność zmiany istniejącej sytuacji w dziedzinie dostępu do pomocy prawnej opłacanej przez państwo nie budzi wątpliwości.

Zakres i sposób udzielania bezpłatnej pomocy prawnej wymaga zdecydowanego rozszerzenia, w szczególności przez wprowadzenie rozwiązań pozwalających na korzystanie z tej pomocy już na etapie przedsądowym, a także zapewnienie dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej szerszej grupie obywateli.

Powinno to też wpłynąć na ograniczenie obciążenia sądów, gdyż wyjaśnienie czy pouczenie o przepisach prawnych na tym etapie, w niektórych wypadkach, mogłoby doprowadzić do załatwienia sprawy bez udziału sądu.

W niniejszym projekcie, przyjęto przedstawianą wcześniej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, koncepcję utworzenia do świadczenia pomocy prawnej wyspecjalizowanych instytucji publicznych w dużych ośrodkach miejskich – Biur Pomocy Prawnej, zatrudniających etatowych prawników.

Za takim modelem przemawia efektywność udzielanej pomocy oraz możliwość zapewnienia łatwiejszego dostępu do pomocy prawnej, bardziej precyzyjnych zasad finansowania, planowania wydatków oraz kontroli jakości pracy prawników.

Powołanie sieci Biur Pomocy Prawnej wymaga, niestety, znaczących nakładów finansowych, co może stanowić istotną przeszkodę w kompleksowej realizacji tego projektu.

Z tego względu przyjęto założenie etapowego tworzenia Biur Pomocy Prawnej. Do dnia 30 czerwca 2006 r. Minister Sprawiedliwości ma utworzyć Biura Pomocy Prawnej w co najmniej dziesięciu, a do dnia 30 czerwca 2007 r. w kolejnych dziesięciu miastach, będących siedzibami sądów okręgowych.

Rozwiązania zawarte w niniejszym projekcie stanowią zatem kolejny element w przygotowaniach do kompleksowej reformy systemu pomocy prawnej opłacanej przez państwo.

W projekcie przewiduje się gwarantowaną przez państwo pomoc prawną w postaci podstawowej i kwalifikowanej pomocy prawnej.

Podstawowa pomoc prawna obejmuje informację o obowiązującym systemie prawnym, w tym o ustawach i innych aktach normatywnych, o prawach i obowiązkach, o sposobie i podmiocie właściwym do załatwienia danej sprawy, a także opracowanie projektów dokumentów prawnych.

Kwalifikowana pomoc prawna to reprezentowanie osób fizycznych w mogących się toczyć lub toczących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postępowaniach dotyczących ich praw, obowiązków lub interesów.

Pomoc prawna będzie udzielana w przypadku, gdy dochód osoby ubiegającej się o pomoc prawną nie przekracza kryteriów dochodowych określonych w art. 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 i Nr 99, poz. 1001). Pomoc prawna może być udzielana także osobie, która ze względu na szczególne okoliczności nie jest w stanie ponieść kosztów pomocy prawnej. Przewiduje się także ograniczenia w udzielaniu pomocy prawnej, gdy:

- organ pomocy społecznej ustali, że majątek osoby ubiegającej się o pomoc prawną pozwala na poniesienie kosztów odpłatnej pomocy prawnej;
- brak potrzeby udzielenia pomocy prawnej jest oczywisty;
- pomoc prawna dotyczy sporządzenia umowy, uzyskania kredytu lub pożyczki, skargi konstytucyjnej, działalności gospodarczej, powstania lub działalności instytucji społecznej oraz spraw podatkowych i celnych.

Pomoc prawna będzie udzielana na pisemny wniosek.

Do wniosku o przyznanie pomocy prawnej do wniosku dołącza się zaświadczenie wydane przez instytucję pomocy społecznej, potwierdzające spełnienie warunków określonych w art. 5 ust. 1 projektu.

Wzór wniosku o przyznanie pomocy prawnej określi, w drodze rozporządzenia, Minister Sprawiedliwości, kierując się wymaganiami przewidzianymi dla wniosków o przyznanie prawa pomocy, potrzebą zawarcia w nich odpowiednich pouczeń ułatwiających wypełnienie wniosku i koniecznością zapewnienia ich dostępności osobom zainteresowanym.

Rozpoznanie wniosku powinno nastąpić niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia jego złożenia. Przyznanie pomocy prawnej oraz odmowa jej przyznania następuje w drodze decyzji administracyjnej.

Osoba, której udzielono kwalifikowanej pomocy prawnej, ma obowiązek zawiadomienia Biura Pomocy Prawnej o zmianie okoliczności stanowiących podstawę przyznania pomocy prawnej. Przyznaną pomoc prawną można cofnąć, gdy okaże się, że okoliczności, na których podstawie przyznano pomoc prawną, nie istniały lub przestały istnieć.

W przypadku, gdy okoliczności, na których podstawie przyznano pomoc prawną, nie istniały, osoba, której udzielono pomocy prawnej, jest obowiązana do zwrotu kosztów udzielonej pomocy. Obowiązek zwrotu kosztów udzielonej pomocy prawnej oraz ich wysokość określa decyzja.

Realizację zadań udzielania pomocy prawnej powierza się Krajowemu Centrum Pomocy Prawnej i Biurom Pomocy Prawnej. Krajowe Centrum i Biura Pomocy Prawnej staną się państwowymi jednostkami budżetowymi finansowanymi z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Sprawiedliwości, i będą prowadziły gospodarkę finansową na zasadach określonych w odrębnych przepisach dla państwowych jednostek budżetowych.

Organem Krajowego Centrum będzie Dyrektor Krajowego Centrum. Otrzyma on status organu wyższej instancji w rozumieniu przepisów o postępowaniu administracyjnym. Dyrektora Krajowego Centrum będzie powoływał i odwoływał Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej.

Biura Pomocy Prawnej będą tworzone w miejscowościach, które są siedzibami sądów okręgowych, a także, z uwagi na zwiększone potrzeby w zakresie pomocy prawnej w miastach będących siedzibą sądów rejonowych.

Biura Pomocy Prawnej będą organizować i udzielać pomocy prawnej określonej w ustawie, jak również współpracować w tym zakresie z samorządami zawodów prawniczych,

organami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się udzielaniem porad prawnych.

Wydawanie decyzji w sprawie udzielenia pomocy prawnej lub cofnięcia przyznanej pomocy prawnej powierzone zostało Kierownikowi Biura Pomocy Prawnej.

Kierownik Biura Pomocy Prawnej ponadto będzie wykonywał czynności ze stosunku pracy wobec osób zatrudnionych w Biurze Pomocy Prawnej oraz inne czynności, przewidziane w obowiązujących przepisach dla kierownika urzędu, sporządzał i przedstawiał Dyrektorowi Krajowego Centrum roczne sprawozdania z działalności Biura Pomocy Prawnej oraz realizował zadania wyznaczone przez Dyrektora Krajowego Centrum z zakresu świadczenia pomocy prawnej.

Przy Ministrze Sprawiedliwości, jako organ doradczy, będzie działać Rada Koordynacyjna Pomocy Prawnej. W skład Rady Koordynacyjnej Pomocy Prawnej wejdą osoby powoływane przez Ministra Sprawiedliwości spośród przedstawicieli wskazanych przez:

- 1) Naczelną Radę Adwokacką i Krajową Radę Radców Prawnych;
- 2) organizacje pozarządowe zajmujące się statutowo udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 3) ogólnopolskie organizacje jednostek samorządu terytorialnego reprezentowane w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;
- 4) Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw polityki społecznej oraz ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

W Krajowym Centrum Pomocy Prawnej oraz w Biurach Pomocy Prawnej będą zatrudnieni radcowie prawni, pracownicy pomocy prawnej oraz pracownicy administracyjni i pracownicy obsługi.

Pracownikiem pomocy prawnej będzie mogła być osoba, która :

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) nie była karana za przestępstwo umyślne, przestępstwo skarbowe lub nieumyślne przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu;
- 3) ukończyła wyższe studia prawnicze lub administracyjne w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra;
- 4) nie została uznana za trwale niezdolna do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Dodatkowe wymagania kwalifikacyjne zostały określone dla osób pełniących funkcję Dyrektora Krajowego Centrum i Kierownika Biura Pomocy Prawnej.

Pracownicy biur pomocy prawnej nie będą też mogli prowadzić działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu pomocy prawnej. Do osób zatrudnionych w Krajowym Centrum oraz Biurach Pomocy Prawnej proponuje się odpowiednie stosowanie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury.

Termin udzielenia pomocy prawnej będzie określało Biuro Pomocy Prawnej, z tym, że termin ten nie powinien być dłuższy niż 30 dni od daty wydania decyzji o przyznaniu pomocy prawnej.

Natomiast w sprawach wymagających niezwłocznego udzielenia pomocy prawnej termin ten powinien być skrócony stosownie do okoliczności sprawy.

Podstawowa pomoc prawna będzie udzielana przez radców prawnych i pracowników pomocy prawnej, zatrudnionych w Biurze Pomocy Prawnej.

Może ona także być udzielana nieodpłatnie, na zasadzie dobrowolności, przez aplikantów adwokackich i radcowskich.

Kwalifikowana pomoc prawna będzie udzielana wyłącznie przez osoby powołane do udzielania pomocy prawnej na podstawie przepisów o adwokaturze lub o radcach prawnych.

Osoba, której przyznano kwalifikowaną pomoc prawną, będzie mogła wystąpić do Kierownika Biura Pomocy Prawnej o zmianę ustanowionego pełnomocnika, wskazując okoliczności uzasadniające potrzebę wyznaczenia innego pełnomocnika. Zmiana pełnomocnika będzie mogła, oczywiście, nastąpić także w wypadku wystąpienia okoliczności określonych w przepisach o adwokaturze oraz o radcach prawnych.

Koszty udzielonej pomocy prawnej będzie pokrywał Skarb Państwa.

Do ustalania kosztów podstawowej oraz kwalifikowanej pomocy prawnej przewiduje się odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ponoszonych przez Skarb Państwa.

Przewiduje się także, że projektowane regulacje nie naruszają innych ustaw regulujących udzielanie pomocy prawnej oraz nie ograniczają uprawnień innych podmiotów świadczących pomoc prawną na podstawie odrębnych przepisów.

Przewiduje się, że ustawa wejdzie w życie z dniem 30 maja 2006 roku. Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż ustawa nie ma na celu wdrożenia art. 3 ust. 2 lit. a Dyrektywy Rady 2003/8/WE z dnia 27 stycznia 2003 roku mającej na celu ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze. Jednakże Dyrektywa ta w art. 21 przewiduje obowiązek zapewnienia doradztwa przedprocesowego w sprawach transgranicznych w terminie do dnia 30 maja 2006 roku. Aby nie przesądzać sposobu wykonania tego zobowiązania oraz umożliwić ewentualne jego wykonanie przy

wykorzystaniu Biur Pomocy Prawnej, termin wejścia w życie ustawy został zsynchronizowany z terminem implementacji zakreślonym w art. 21 powołanej Dyrektywy.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty objęte ustawą

Projekt dotyczy każdej osoby, która potrzebuje pomocy prawnej, a z uwagi na swoją sytuację majątkową lub osobistą nie jest w stanie samodzielnie bronić swoich ustawowych praw lub interesów.

2. Cel wprowadzenia nowelizacji.

Celem proponowanych zmian jest zapewnienie nieodpłatnej pomocy prawnej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji majątkowej lub osobistej.

3. Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji nie wpłynie na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki, sytuację i rozwój regionalny.

Wprowadzenie w życie przedmiotowej nowelizacji wpłynie na rynek pracy poprzez stworzenie w perspektywie kilku lat ok. 1200 nowych miejsc pracy, w tym dla absolwentów studiów prawniczych.

4. Skutki finansowe :

Wejście w życie projektowanych regulacji spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa. Skutki te będą musiały zostać zabezpieczone w budżecie państwa na rok 2006 i lata następne.

Trudno jest jednakże właściwie ocenić rzeczywistą ilość prowadzonych spraw, w których udzielana jest bezpłatnie pomoc prawna, jak i koszty udzielania tej pomocy, gdyż w tym zakresie nie prowadzi się badań i odpowiedniej sprawozdawczości, pozwalających na uzyskanie reprezentatywnych danych. Można zatem jedynie określić ich zakładaną wysokość. Hipotetycznie zakłada się, że docelowo (po utworzeniu wszystkich Biur) w ciągu roku ilość spraw, w których udzielona zostanie kwalifikowana pomoc prawna może sięgnąć około 200 tysięcy, a zatem szacunkowe roczne wydatki Skarbu Państwa wyniosą około 500 milionów zł.

Przewiduje się utworzenie, do dnia 30 maja 2006 r. Biur Pomocy Prawnej w co najmniej dziesięciu miastach będących siedzibami sądów okręgowych. Do dnia 30 czerwca 2007 r., w kolejnych dziesięciu miastach będących siedzibami sądów okręgowych, a do 31 grudnia 2008

r. w pozostałych, aktualnie dwudziestu dwóch miastach będących siedzibami sądów okręgowych.

W Krajowym Centrum Pomocy Prawnej powinno być zatrudnionych łącznie minimum 25 osób, w tym radców prawnych i pracowników pomocy prawnej 17 osób.

W Biurze Pomocy Prawnej powinno być zatrudnionych łącznie minimum 30 osób, w tym radców prawnych i pracowników pomocy prawnej 20 osób.

5. Konsultacje.

Projekt został przekazany do zaopiniowania Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Krajowej Radzie Sądownictwa, Sądowi Najwyższemu, Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych oraz Krajowej Radzie Notarialnej, organizacjom pozarządowym zajmującym się statutowo udzielaniem nieodpłatnej pomocy prawnej oraz Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Projektowane rozwiązania zostały udostępnione także za pośrednictwem Internetu na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

6. Opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej.

Proponowane zmiany nie są sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.